

Rozdział XIV

Trzy Siły Natury Materialnej

14.01 Najwyższa Osoba Boga rzekł: Jeszcze raz wyjawię ci tę mądrość najwyższą, wiedzę najprzedniejszą spośród wszelkiej wiedzy, albowiem poznawszy ją, wszyscy mędrcy osiągnęli najwyższą doskonałość.

14.01 *Znaczenie:* Od Rozdziału Siódmego do końca Rozdziału Dwunastego Śri Krsna szczegółowo objawia Absolutną Prawdę, Najwyższą Osobę Boga. W tym rozdziale Najwyższy Pan kontynuuje proces oświecania Arjuna. Jeśli ktoś zrozumie ten rozdział przez filozoficzne spekulacje, to dojdzie on do zrozumienia służby oddania. Rozdział Trzynasty wyraźnie tłumaczy, iż przez pokorne rozwijanie wiedzy można uwolnić się z sideł tego materialnego świata. Wyjaśnia on również, że przyczyną niewoli żywej istoty w tym świecie materialnym jest jej związek z siłami natury materialnej. Teraz zaś Najwyższa Osoba tłumaczy, czym są siły natury materialnej, na czym polega ich działanie, w jaki sposóbwiają one żywą istotę i w jaki sposób wyzwala ją. Według orzeczenia Najwyższego Pana, wiedza wyjaśniona w tym rozdziale jest wyższa od tej, która podana została dotychczas w rozdziałach wcześniejszych. To właśnie dzięki zrozumieniu tej wiedzy, różni wielcy mędrcy osiągnęli doskonałość i przenieśli się do świata duchowego. Teraz Pan tłumaczy tę samą wiedzę dokładniej. Jest to wiedza o wiele wyższa od wszystkich innych procesów wiedzy wytłumaczonych do tej pory. Poznawszy ją, wielu osiągnęło doskonałość. Należy więc oczekiwać, że każdy, kto zrozumie ten Rozdział Czternasty, osiągnie doskonałość.

14.02 Przez umocnienie się w tej wiedzy można osiągnąć transcendentálną naturę, podobną Mojej własnej. Osoba utwierdzona w ten sposób nie rodzi się już więcej, kiedy światy powstają, nie będąc też niepokojoną w czasie ich zaniku.

14.02 *Znaczenie:* Osoba, która zdobyła doskonałą wiedzę transcendentálną, wyzwoliwszy się tym samym z koła narodzin i śmierci, osiąga jakościową równość z Najwyższą Osobą Boga. Nie traci jednakże swojej tożsamości jako dusza indywidualna. Literatura wedyjska informuje, że dusze wyzwolone, które osiągnęły transcendentálne planety w niebie duchowym, zawsze oglądają lotosowe stopy Najwyższego Pana, pełniąc transcendentálną służbę miłości dla Niego. Więc nawet po wyzwoleniu wielbiciele Pana nie tracą swojej indywidualnej tożsamości.

Na ogół każda wiedza, którą otrzymujemy w tym materialnym świecie, jest zanieczyszczona przez trzy siły natury materialnej. Lecz istnieje też wiedza inna, wolna od tego skażenia, która nazywana jest wiedzą transcendentálną. Kto utwierdzony jest w tej wiedzy, ten znajduje się na tej samej platformie co Najwyższa Osoba. Osoby nie mające żadnej wiedzy o niebie duchowym utrzymują, że po uwolnieniu się od materialnych czynności tej materialnej formy, duchowa tożsamość jest pozbawiona formy i różnorodności. Jednakże, tak jak w tym świecie istnieje materialna różnorodność, podobnie różnorodność istnieje też w świecie duchowym. Osoby nie mające wiedzy o tym uważają, że egzystencja duchowa jest przeciwieństwem różnorodności materialnej. W rzeczywistości jednak, w świecie duchowym otrzymujemy formę duchową. Są tam również duchowe zajęcia, i ta duchowa sytuacja jest zwana życiem w oddaniu. Istnieje tam nieskażona atmosfera i wszyscy są równi jakościowo z Najwyższym Panem. Aby zdobyć taką wiedzę, należy rozwinąć w

sobie wszystkie cechy duchowe. Kto zatem rozwija te cechy duchowe, nie jest poruszany przez stworzenie czy zniszczenie tego świata materialnego.

14.03 Cała manifestacja materialna, nazywana Brahmanem, jest źródłem narodzin. I jest to ten Brahman, którego Ja zapładniam, umożliwiając tym samym narodziny wszystkim żywym istotom, o synu Bharaty.

14.03 Znaczenie: Jest to wytłumaczenie tego świata: przyczyną wszystkiego, co ma tutaj miejsce, jest kombinacja *ksetra* i *ksetra-jna*, ciała i duszy. To połączenie materialnej natury i żywej istoty jest możliwe dzięki Samemu Najwyższemu Panu. *Mahat-tattva* jest główną przyczyną całej manifestacji kosmicznej, a cała substancja tej materialnej przyczyny, w której są trzy siły natury materialnej, jest czasami nazywana Brahmanem. Najwyższa Osoba zapładnia tę całą substancję i w ten sposób powstaje niezliczona ilość wszechświatów. Ten ogół substancji materialnej, *mahat-tattva*, opisany jest w literaturze wedyjskiej jako Brahman: *tasmad etad brahma nama-rupam annam ca jayate (Mundaka Upanisad 1.1.9)*. Najwyższa Osoba impregnuje tego Brahmana nasieniem żywych istot Dwadzieścia cztery elementy, zaczynając od ziemi, wody, ognia i powietrza, wszystkie są energią materialną i stanowią to, co jest nazywane *mahad brahma*, czyli wielkim Brahmanem, naturą materialną. Jak zostało to wyjaśnione w Rozdziale Siódmym, poza tą naturą jest jeszcze inna, wyższa natura – żywa istota. Z woli Najwyższej Osoby Boga natura materialna została połączona z naturą wyższą. I od tego czasu z tej natury materialnej rodzą się wszystkie żywe istoty.

Skorpion składa swoje jajka w ryżu, dlatego czasami mówi się, iż skorpion rodzi się z ryżu. Lecz to nie ryż jest przyczyną narodzin skorpiona. W rzeczywistości jaja zostały złożone przez matkę. Podobnie też i natura materialna nie jest przyczyną narodzin żywych istot. Nasienia dostarcza Najwyższa Osoba Boga, a istoty te tylko wydają się być produktami natury materialnej. Wszystkie one otrzymują różnorodne ciała stworzone przez naturę materialną, odpowiadające ich przeszłym czynom. W zależności od swojego przeszłego postępowania mogą one doznawać radości lub cierpienia. Tak więc to Pan jest przyczyną wszystkich przejawień żywych istot w tym świecie materialnym.

14.04 Należy wiedzieć, o synu Kunti, że wszystkie gatunki mogą zaistnieć przez narodziny w tej materialnej naturze, i że Ja jestem ojcem dostarczającym nasienia.

14.04 Znaczenie: Werset ten mówi wyraźnie, iż Najwyższa Osoba Boga, Krsna, jest pierwotnym ojcem wszystkich żywych istot. Żywe istoty są połączeniem natury materialnej z naturą duchową. Takie istoty przebywają nie tylko na tej planecie, ale i na każdej innej, nawet na najwyższej, gdzie mieszka Brahma. Żywe istoty znajdują się wszędzie, wewnątrz ziemi, w wodzie, a nawet w ogniu. Przyczyną tych wszystkich przejawień jest matka, natura materialna, i proces dostarczania nasienia przez Krsnę. Wyjaśnienie tego jest takie, że żywe istoty, zaszczerpione w naturę materialną, wylaniają się i kształtują w czasie stworzenia odpowiednio do swoich przeszłych czynów.

14.05 Trzy siły składają się na naturę materialną: dobroć, pasja i ignorancja. To przez te siły, o potężny Arjuno – wchodząc w kontakt z naturą – zostaje uwarunkowana żywa istota.

14.05 Znaczenie: Żywa istota, jako że jest transcendentalna, nie ma nic wspólnego z tą materialną naturą. Jednakże, będąc uwarunkowaną przez ten świat materialny, działa pod wpływem trzech sił natury. Żywe istoty – mające różne rodzaje ciał, znajdujące się pod

wpływem różnych cech natury materialnej – skłonne są do działania zgodnie z tą naturą. I to właśnie jest przyczyną różnych odmian doświadczanego przez nie szczęścia i nieszczęścia.

14.06 O bezgrzeszny, guna dobroci – będąc czystsza od innych – oświeca i uwalnia od grzesznych reakcji. Ci, którzy znajdują się pod jej wpływem, zostają uwarunkowani przez koncepcję szczęścia i wiedzy.

14.06 Znaczenie: Są różne typy żywych istot uwarunkowanych przez naturę materialną. Ktoś jest szczęśliwy, ktoś inny jest bardzo aktywny, a jeszcze ktoś bezradny. Te wszystkie typy objawów psychologicznych są podstawą uwarunkowanej pozycji żywej istoty w przyrodzie. Ten dział *Bhagavad-gity* tłumaczy różne rodzaje uwarunkowań. Najpierw rozważana jest *guna* dobroci. Efektem rozwijania cechy dobroci w tym świecie materialnym jest osiągnięcie mądrości większej niż ta, którą posiadają osoby uwarunkowane w inny sposób. Na człowieka w *gunie* dobroci nie oddziałują tak bardzo nieszczęścia materialne i ma on świadomość postępu w wiedzy materialnej. Typowym przykładem takiego człowieka jest bramin, który powinien być usytuowany w *gunie* dobroci. Uczucie szczęścia odczuwane przez tego rodzaju ludzi jest wynikiem zrozumienia, że w *gunie* dobroci jest się bardziej lub mniej wolnym od następstw grzechów. Literatura wedyjska mówi, że *guna* dobroci oznacza większą wiedzę i większe odczucie szczęścia.

Ale zła strona tego jest taka, że kiedy żywa istota jest pod wpływem tej *guny*, to ma ona skłonność do uważania się za zaawansowaną w wiedzy i lepszą od innych. I w ten sposób jest ona uwarunkowana. Najlepszym przykładem są naukowcy i filozofowie: każdy dumny jest ze swojej wiedzy, i ponieważ na ogół polepszają oni swoje warunki bytowe, odczuwają pewien rodzaj materialnego szczęścia. Przez to odczucie wyższego szczęścia w życiu uwarunkowanym zostają oni związani *guną* dobroci. Wskutek tego pociąga ich działanie w tej *gunie*. I tak długo jak znajdują się pod urokiem tego rodzaju pracy, tak długo muszą przyjmować pewne typy ciał odpowiadające tej sile natury. W takiej sytuacji nie mają szansy na wyzwolenie, czyli przeniesienie się do świata duchowego. Ktoś może wielokrotnie być filozofem, naukowcem albo poetą i wciąż na nowo być uwikłanym w ten sam, pełen niedoli proces narodzin i śmierci. Ale z powodu złudzenia pod wpływem energii materialnej ten rodzaj życia uważany jest za przyjemny.

14.07 Guna pasji rodzi się z nieograniczonych pożądań i pragnień, o synu Kunti, i z tego powodu wcielona dusza przywiązuje się do materialnych czynności przynoszących zyski.

14.07 Znaczenie: *Guna* pasji charakteryzuje się wzajemnym pociąganiem kobiety i mężczyzny. Kobieta przyciągana jest przez mężczyznę, mężczyzna przyciągany jest przez kobietę. To nazywa się *guną* pasji. I kiedy *guna* ta wzrasta, rozwija się żądza przyjemności materialnych, czyli pragnienie zadowalania zmysłów. Dla takiego zadowalania zmysłów, człowiek będący pod wpływem *guny* pasji pragnie szacunku społecznego czy narodowego, chce mieć szczęśliwą rodzinę, dzieci, żonę i dom itd. Są to rezultaty *guny* pasji. Dopóki człowiek ubiega się o te rzeczy, dopóty musi ciężko pracować. Dlatego przywiązuje się do owoców swojej pracy i w ten sposób praca ta wiąże go. Musi pracować po to, aby zadowolić żonę, dzieci i społeczeństwo, i utrzymać swój prestiż. Zatem cały materialny świat znajduje się mniej lub bardziej pod wpływem *guny* pasji. Według kryteriów tej *guny*, współczesna cywilizacja jest uważana za bardzo zaawansowaną. W przeszłości zaś cywilizację uważano za bardzo zaawansowaną, jeśli była w *gunie* dobroci. Jeśli nie ma wyzwolenia dla tych, którzy są w *gunie* dobroci, to cóż dopiero mówić o tych uwikłanych w *gunę* pasji

14.08 O synu Bharaty, przyczyną złudzenia wszystkich żywych istot jest *guna* ciemności zrodzona z ignorancji. A rezultatem jej jest szaleństwo, lenistwo i ospałość, które zwiążują uwarunkowaną duszę.

14.08 *Znaczenie:* W wersecie tym duże znaczenie ma specyficzne zastosowanie słowa *tu*. Oznacza to, że *guna* ignorancji jest cechą właściwą dla wcielonej duszy. *Guna* ignorancji jest przeciwieństwem *guny* dobroci. W *gunie* dobroci, przez kultywowanie wiedzy, można zrozumieć prawdziwą postać rzeczy, lecz *guna* ignorancji jest jej całkowitym zaprzeczeniem. Każdy zauroczony *guną* ignorancji jest szaleńcem, a szaleniec nie jest w stanie zrozumieć, co jest czym. Zamiast robić postęp, ulega degradacji. Definicja *guny* ignorancji podana została w literaturze wedyjskiej. *Vastu-yathatmya-jnanavarakam viparyaya-jnana-janakam tamah:* pod wpływem ignorancji nie można zrozumieć rzeczy takimi, jakimi są naprawdę. Na przykład każdy wie, że jego dziadek zmarł, zatem on też umrze – człowiek bowiem jest śmiertelny. Umrą również jego dzieci. Więc śmierć jest czymś pewnym. Jednakowoż ludzie w szaleńczy sposób gromadzą pieniądze i pracują bardzo ciężko dniami i nocami, nie dbając o wieczną duszę. Jest to oczywisty przejaw szaleństwa. W tym swoim obłędzie ociągają się ze zrobieniem jakiegokolwiek postępu w duchowym rozumieniu. Tacy ludzie są bardzo leniwi. Kiedy zapraszani są tam, gdzie mogą zdobyć jakąś wiedzę duchową, nie są bardzo zainteresowani. Nie są nawet tak aktywni, jak ludzie kontrolowani przez *gunę* pasji. Więc innym symptomem człowieka osadzonego w *gunie* ignorancji jest to, że śpi on więcej, niż jest to konieczne. Sześć godzin snu jest wystarczającą ilością, ale człowiek w *gunie* ignorancji śpi przynajmniej dziesięć albo dwanaście godzin dziennie. Człowiek taki zdaje się być zawsze przygnębiony i ma skłonności do toksykowania się i snu. Są to objawy osoby uwarunkowanej przez *gunę* ignorancji.

14.09 O synu Bharaty, *guna* dobroci przywiązuje do szczęścia, pasja do gromadzenia owocu czynu, ignorancja zaś, przykrywając wiedzę – do szaleństwa i głupoty.

14.09 *Znaczenie:* Osoba kontrolowana przez *gunę* dobroci jest zadowolona ze swojej pracy czy też zajęcia intelektualnego; przykładem może być filozof czy naukowiec zajmujący się określoną dziedziną wiedzy i czerpiący z tego przyjemność. Człowiek w *gunie* pasji może być zaangażowany w jakąś działalność przynoszącą korzyści; posiada tyle ile może i wydaje to na dobre cele. Czasami próbuje otwierać szpitale, wspomaga jakieś instytucje dobroczynne itd. Takie są oznaki osoby będącej pod wpływem *guny* pasji. Natomiast *guna* ignorancji zakrywa wiedzę. Wszystko cokolwiek robi osoba w *gunie* ignorancji, nie jest dobre ani dla niej samej, ani dla innych.

14.10 Czasami znaczenia nabiera *guna* dobroci, pokonując *gunę* pasji i ignorancji. Czasami siła pasji pokonuje dobroć i ignorancję. A innym razem, o synu Bharaty, *guna* ignorancji pokonuje i dobroć i pasję. W ten sposób zawsze istnieje między nimi współzawodnictwo o przewagę.

14.10 *Znaczenie:* Kiedy zaczyna dominować *guna* pasji, wtedy pokonane zostają *guny* dobroci i ignorancji. Kiedy wybija się *guna* dobroci, pokonuje wtedy pasję i ignorancję. A kiedy wzrasta *guna* ignorancji, pokonuje ona dobroć i pasję. To współzawodnictwo między nimi trwa nieprzerwanie. Zatem ten, kto jest rzeczywiście zdecydowany zrobić postęp w świadomości Krsny, musi zapanować nad tymi trzema *gunami*. Przewaga którejś z *gun* natury przejawia się w naszym postępowaniu, czynnościach, jedzeniu itd. Wszystko to zostanie wytłumaczone w następnych rozdziałach. Ale jeśli ktoś chce, może przez praktykę rozwinąć *gunę* dobroci i w ten sposób pokonać *gunę* ignorancji i pasji. Podobnie można rozwinąć *gunę*

pasji i pokonać dobroć i ignorancję, czy też rozwinąć *gunę* ignorancji, pokonując pasję i dobroć. Mimo iż istnieją te trzy wiążące siły natury materialnej, to jeśli ktoś jest zdeterminowany, może zostać pobłogosławiony *guną* dobroci. A przekraczając ją może dojść do czystej dobroci, która nazywana jest stanem *vasudeva*, stanem, w którym można zrozumieć naukę Boga. To, pod wpływem jakiej *guny* natury znajduje się dana osoba, można rozpoznać po manifestowanych przez nią czynnościach.

14.11 Guna dobroci przejawia się i doświadczyć jej można, kiedy wszystkie bramy ciała prześwietlone są wiedzą.

14.11 Znaczenie: Jest dziewięć bram w ciele: dwoje oczu, dwoje uszu, dwa nozdrza, usta, narządy rozrodcze i odbytnica. Kiedy symptomy dobroci przejawiają się w każdej "bramie" ciała, jest to oznaką, że rozwinięta została *guna* dobroci. W *gunie* dobroci można widzieć rzeczy właściwie, można słuchać właściwie i jeść właściwie. Osiąga się wówczas czystość zewnętrzną i wewnętrzną. W każdej bramie rozwijają się symptomy szczęścia – i jest to stan dobroci.

14.12 Kiedy wznoszą się siły pasji, wtedy, o najlepszy z Bharatów, rozwijają się symptomy wielkiego przywiązania, pracy dla korzyści, niekontrolowanych pragnień, żądzy i intensywnego wysiłku.

14.12 Znaczenie: Kto kontrolowany jest przez *gunę* pasji, ten nigdy nie jest zadowolony z pozycji, którą już osiągnął; zawsze pragnie zdobyć więcej. Pragnie zbudować willę i robi wszystko, by była podobna do pałacu, tak jak gdyby mógł w niej mieszkać wiecznie. I rozwija wielkie pragnienie zadowalania zmysłów, bez ograniczeń. Na zawsze chciałby pozostać w swoim domu, ze swoją rodziną, i bez końca oddawać się uciechom zmysłowym. Wszystkie te symptomy charakterystyczne są dla *guny* pasji.

14.13 A kiedy *guna* ignorancji wznoszą się, wtedy, o synu Kuru, przejawia się szaleństwo, ułuda, bierność i ciemnota.

14.13 Znaczenie: Gdzie nie ma światłości, tam nie ma też wiedzy. Osoba w *gunie* ignorancji nie postępuje według żadnych określonych zasad. Pragnie ona działać dowolnie, bez żadnego celu. Nawet jeśli jest zdolna do pracy, nie czyni żadnego wysiłku. To nazywane jest ułudą. Choć świadomość jest obecna, życie jest bierne. Takie są oznaki osoby pogrążonej w *gunie* ignorancji.

14.14 Kto umiera w *gunie* dobroci, ten osiąga czyste, wyższe planety wielkich mędrców.

14.14 Znaczenie: Osoba będąca w *gunie* dobroci osiąga po śmierci wyższe systemy planetarne, jak Brahmałoka czy Janoloka, i tam raduje się szczęściem pobożnych, wyższych istot. Ważne tutaj jest słowo *amalan*, które oznacza "wolny od pasji i ignorancji." Ten świat materialny pełen jest różnego rodzaju nieczystości, ale *guna* dobroci jest najczystsza formą bytu w tym świecie. Dla różnego rodzaju żywych istot istnieją różnego typu planety. Ci, którzy umierają w *gunie* dobroci, osiągają te planety, gdzie żyją wielcy mędrcy i wielcy wielbicieli.

14.15 Kiedy ktoś w gunie pasji opuszcza swe ciało, rodzi się pomiędzy zaangażowanymi w pracę dla zysku. Umierający zaś w ignorancji, musi przyjąć narodziny w królestwie zwierząt.

14.15 Znaczenie: Niektórzy ludzie są przekonani, że raz osiągnąwszy ludzką formę życia, dusza nigdy nie cofa się już do gatunków niższych. Nie jest to jednak prawdą. Według tego wersetu, osoby rozwijające *gunę* ignorancji zostają po śmierci zdegradowane do zwierzęcej formy życia i ponownie muszą wznosić się poprzez proces ewolucyjny, by kiedyś powtórnie osiągnąć formę ludzką. Zatem ci, którym poważnie zależy na ludzkim życiu, powinni rozwijać *gunę* dobroci i z pomocą właściwych osób przekroczyć nawet i tę *gunę* i osiągnąć świadomość Krsny. Taki jest cel ludzkiego życia. W przeciwnym wypadku nie ma gwarancji, że ludzka istota osiągnie ponownie ludzką formę.

14.16 Rezultat pobożnego działania jest czysty i jest w gunie dobroci. Działanie w gunie pasji kończy się niedolą, natomiast głupota jest rezultatem czynu spełnionego w ignorancji.

14.16 Znaczenie: Rezultat pobożnych czynów w *gunie* dobroci jest czysty. Dlatego mędrcy, którzy uwolnili się od wszelkiego złudzenia, osiągają stan szczęścia. Natomiast wszystkie czynności spełniane pod wpływem *guny* pasji są po prostu pełne niedoli. Każde działanie mające na celu szczęście materialne musi skończyć się porażką. Na przykład ileż ludzkiego cierpienia wymaga wybudowanie drapacza chmur. Finansujący to przedsięwzięcie musi włożyć wiele trudu w to, aby zgromadzić tak potężną sumę pieniędzy, a ci którzy pracują przy budowie, muszą służyć za narzędzia fizyczne, pracując jak niewolnicy. Cały proces jest bardzo kłopotliwy. *Bhagavad-gita* mówi, że każda czynność wykonywana pod wpływem pasji jest ostatecznie wielką udręką. Może być w tym odrobina tak zwanego mentalnego szczęścia – "Ja mam ten dom, albo tyle pieniędzy" – ale nie jest to szczęście prawdziwe.

Jeśli chodzi o *gunę* ignorancji, to osoba działająca w niej nie posiada wiedzy i dlatego wszystkie jej czyny już teraz kończą się cierpieniem, a po śmierci czeka ją życie wśród gatunków zwierzęcych. Życie zwierząt jest zawsze nieszczęśliwe, chociaż pod wpływem złudnej energii, *mayi*, zwierzęta tego nie rozumieją. Przyczyną zabijania biednych zwierząt jest również *guna* ignorancji. Zabójcy zwierząt nie wiedzą, że w przyszłości zwierzęta te będą miały ciała odpowiednie do tego, aby zabić ich. Takie jest prawo natury. W społeczeństwie ludzkim zabójca człowieka karany jest przez powieszenie. Jest to prawo państwowe. Z powodu ignorancji ludzie nie dostrzegają tego, że istnieje również doskonałe państwo zarządzane przez Najwyższego Pana. Każda żywa istota jest synem Najwyższego Pana i nie toleruje On nawet zabicia mrówki. Trzeba za to zapłacić. Więc oddawanie się zabijaniu zwierząt dla zadowalania swego podniebienia jest najgorszym rodzajem ignorancji. Ludzka istota nie ma potrzeby zabijania zwierząt, gdyż Bóg dostarczył tak wielu wspaniałych rzeczy. Jeśli jednak ktoś znajduje przyjemność w jedzeniu mięsa, to działa on w ignorancji i gotuje sobie bardzo ciemną przyszłość. Ze wszystkich rodzajów zabijania zwierząt, najbardziej karygodnym jest zabijanie krów, których mleko jest tak wielkim dobrodziejstwem dla człowieka. Zabijanie krów jest czynem ignorancji najgorszego rodzaju. Słowa literatury wedyjskiej (*Rg Veda* 9.4.64): *gobhih prinita-matsaram* oznajmiają, że osoba, która mogąc całkowicie zaspokoić swoje potrzeby mlekiem, pragnie zabić krowę, znajduje się w najciemniejszej ignorancji. Znajdujemy również w literaturze wedyjskiej modlitwę, która mówi:

namo brahmanya-devaya go-brahmana-hitaya ca

"Mój Panie, Ty jesteś zawsze życzliwy dla krów i braminów oraz całego społeczeństwa ludzkiego i świata." (*Visnu Purana* 1.19.65) Modlitwa ta kładzie szczególny nacisk na ochronę krów i braminów. Bramini są symbolem wykształcenia duchowego, a krowy są symbolem najbardziej wartościowego pożywienia. Dlatego obie te żywe istoty powinny być otaczane szczególną ochroną – i to jest prawdziwym postępem cywilizacji. Jednak współczesne społeczeństwo ludzkie lekceważy wiedzę duchową i popiera zabijanie krów. Oznacza to, że postęp społeczeństwa ludzkiego idzie w złym kierunku, i że przygotowuje ono ścieżkę do swojej własnej zguby. Cywilizacja, która w ten sposób kieruje swoimi obywatelami, iż w przyszłym życiu otrzymują oni ciała zwierząt – z pewnością nie jest ludzką cywilizacją. Obecna cywilizacja ludzka jest błędnie prowadzona przez *guny* pasji i ignorancji. Jest to bardzo niebezpieczny wiek i wszystkie narody powinny zadbać o to, aby ocalić ludzkość od największego niebezpieczeństwa – a uczynić to mogą poprzez przyjęcie łatwego procesu świadomości Krsny.

14.17 Z guny dobroci rozwija się prawdziwa wiedza, guna pasji rozwija chciwość. Guna ignorancji natomiast prowadzi do głupoty, szaleństwa i uludy.

14.17 Znaczenie: Ponieważ współczesna cywilizacja nie jest korzystna dla żywych istot, polecana jest świadomość Krsny. Przez świadomość Krsny społeczeństwo rozwine *gunę* dobroci. Kiedy rozwinięta zostanie *guna* dobroci, ludzie będą w stanie widzieć rzeczy takimi, jakimi one są naprawdę. Ludzie w *gunie* ignorancji podobni są do zwierząt i nie mogą widzieć wyraźnie. Będąc pod wpływem tej *guny* nie wiedzą, że przez zabicie jednego zwierzęcia ryzykują tym, iż w przyszłym życiu sami mogą zostać zabici przez to samo zwierzę. Ponieważ nie mają pojęcia o prawdziwej wiedzy, są nieodpowiedzialni. Aby położyć kres tej nieodpowiedzialności, konieczne jest wykształcenie rozwijające w ludziach *gunę* dobroci. Kiedy zostaną prawdziwie wykształceni w *gunie* dobroci, staną się ludźmi poważnie myślącymi i będą posiadali pełną wiedzę o rzeczywistości. Wtedy dopiero będą mogli żyć szczęśliwie i pomyślnie. Nawet jeśli tego szczęścia i pomyślności nie osiągnie większość ludzi, to jeśli pewien procent społeczeństwa rozwine świadomość Krsny i będzie usytuowany w *gunie* dobroci, wtedy możliwy będzie pokój i pomyślność na całym świecie. Jeśli natomiast cały świat pozostanie pod wpływem pasji i ignorancji, nie będzie ani pokoju, ani pomyślności. Pod wpływem *guny* pasji ludzie stają się bardzo chciwi, a ich żądza uciech zmysłowych nie zna granic. Można się przekonać, że jeśli nawet ktoś ma dosyć pieniędzy i odpowiednie warunki dla zadowalania zmysłów, nie posiada on ani szczęścia, ani spokoju umysłu. Nie jest to możliwe, ponieważ usytuowany jest w *gunie* pasji. Jeśli ktoś w ogóle pragnie szczęścia, to nie w pieniądzech go znajdzie. Musi wznieść się do poziomu *guny* dobroci, przez praktykowanie świadomości Krsny. Kto znajduje się pod wpływem *guny* pasji, to nie tylko nie jest szczęśliwy w swoim umyśle, ale również jego zajęcia i zawód są bardzo kłopotliwe. Musi on obmyślać wiele planów, aby zdobyć dosyć pieniędzy do utrzymania swego status quo. Wszystko to zaś jest żałosne. Natomiast *guna* ignorancji doprowadza ludzi do szaleństwa. Przygnębieni swoimi warunkami, szukają schronienia w środkach toksycznych i w ten sposób jeszcze bardziej toną w ignorancji. Przyszłość, która ich czeka, jest bardzo mroczna.

14.18 Będąc w gunie dobroci, stopniowo wznieść się można na planety niebiańskie; guna pasji zatrzymuje na tych ziemskich planetach. A ci, którzy pogrążeni są w obrzydliwej ignorancji, schodzą do światów piekielnych.

14.18 Znaczenie: Werset ten dokładnie przedstawia skutki działania w trzech *gunach* natury materialnej. Istnieje wyższy system planetarny, w skład którego wchodzi planetę niebiańskie, gdzie każdy jest w wysokim stopniu oświecony. Żywa istota może osiągnąć różne planety w tym systemie, odpowiednio do stopnia rozwoju *guny* dobroci. Planetą najwyższą jest Satyaloka, czyli Brahmałoka, gdzie przebywa pierwsza osoba tego wszechświata, Pan Brahma. Wiemy już, że nie jesteśmy nawet w stanie wyobrazić sobie wspaniałych warunków życia na Brahmałoce, ale najwyższy stan życia, *guna* dobroci, może nas tam doprowadzić.

Guna pasji jest czymś pośrednim. Znajduje się ona pomiędzy *guną* dobroci i ignorancji. Na ogół nikt nie znajduje się całkowicie pod wpływem jakiejś określonej *guny*, ale nawet gdyby ktoś był całkowicie w pasji, to po prostu zostanie on na tej Ziemi jako król albo bogaty człowiek. Ale ponieważ oddziałują na nas mieszaniny różnych *gun* – można również zdegradować się. Teraz ludzie z tej Ziemi, będący w pasji i ignorancji, chcą na gwałt, przy użyciu maszyn, dostać się na wyższe planety, ale nie jest to możliwe. Osoba w *gunie* pasji może również w przyszłym życiu dostać obłądu.

Najniższa cecha, *guna* ignorancji, opisana została tutaj jako odrażająca. Rozwijanie ignorancji jest wielkim ryzykiem. Jest to najniższa cecha natury materialnej. Poza formą ludzką jest jeszcze osiem milionów gatunków życia: ptaki, zwierzęta, gady, drzewa itd. I odpowiednio do rozwoju *guny* ignorancji, ludzie degradowani są do tych odrażających form. Znaczące jest tutaj słowo *tamasah*. Określa ono tych, którzy ciągle pozostają w *gunie* ignorancji, nie wznosząc się do wyższych *gun*. Przyszłość ich jest bardzo mroczna.

Jednak ludzie w *gunie* pasji i ignorancji mają szansę wznieść się do *guny* dobroci, a możliwe jest to poprzez proces świadomości Krsny. Ci, którzy nie skorzystają z tej szansy, z pewnością pozostaną w tych niższych *gunach*.

14.19 Kto rozumie, że sprawcą wszystkich czynów nie jest nikt inny jak tylko te guny natury i kto zna Najwyższego Pana, który jest transcendentalny wobec nich wszystkich, ten osiąga Moją duchową naturę.

14.19 Znaczenie: Ponad wszelkie działania sił natury materialnej można wznieść się jedynie poprzez właściwe zrozumienie ich przy pomocy odpowiednich osób. Prawdziwym mistrzem duchowym jest Krsna i On udziela tej duchowej wiedzy Arjunie. Zatem tę wiedzę o działaniu odpowiednim do *gun* natury można zdobyć od tych, którzy są w pełni świadomi Krsny, i my właśnie w ten sposób powinniśmy ją otrzymać. W przeciwnym wypadku nasze życie potoczy się niewłaściwą drogą. Dzięki naukom bona fide mistrza duchowego żywa istota może poznać swoją duchową pozycję, swoje materialne ciało, zmysły. Może dowiedzieć się, w jaki sposób została schwytna w pułapkę i pod wpływem jakich sił natury materialnej się znajduje. Jest ona bezradna będąc w matni tych sił, lecz kiedy zrozumie swoją właściwą pozycję, wtedy będzie mogła osiągnąć płaszczyznę transcendentálną, znajdując cel w życiu duchowym. Właściwie to nie żywa istota jest wykonawcą różnych czynności. Jest ona zmuszona do działania, ponieważ jest usytuowana w określonym typie ciała kontrolowanym przez określoną *gunę* natury materialnej. I dopóki nie otrzyma pomocy od jakiegoś autorytetu duchowego, nie może zrozumieć w jakiej pozycji właściwie się znajduje. Swoją prawdziwą pozycję może ona zrozumieć poprzez obcowanie z bona fide mistrzem duchowym, i dzięki tej wiedzy może osiągnąć pełną świadomość Krsny. A człowiek świadomy Krsny nie jest już dłużej kontrolowany przez siły natury. Z Rozdziału Siódmego wiemy, że osoba, która podporządkowała się Krsnie – wolna jest od działania w *gunach* natury materialnej. Zatem ten, kto jest w stanie widzieć rzeczy takimi, jakimi są, powoli uwalnia się spod wpływu natury materialnej.

14.20 Kiedy wcielona istota jest w stanie pokonać te trzy guny związane z materialnym ciałem, wtedy może uwolnić się od narodzin, śmierci, starości i niedoli, które się z nimi wiążą. I jeszcze w tym życiu może rozkoszować się nektarem.

14.20 Znaczenie: Werset ten tłumaczy w jaki sposób można – nawet w tym ciele – pozostać w pozycji transcendentalnej, w pełnej świadomości Krsny. Sanskryckie słowo *dehi* oznacza "wcielony". Nawet jeszcze będąc w tym materialnym ciele można, przez postępowanie w wiedzy duchowej, uwolnić się od wpływu *gun* natury. Osoba, która tego dokonała, może cieszyć się szczęściem duchowym już teraz, gdyż po opuszczeniu tego ciała z pewnością pójdzie do nieba duchowego. Ale jeszcze w tym ciele może radować się szczęściem duchowym. Innymi słowy, służba oddania w świadomości Krsny jest (jak to zostanie wytłumaczone w Rozdziale Osiemnastym) oznaką wyzwolenia z matni materialnej. Kiedy ktoś uwolni się od wpływu *gun* natury materialnej, wtedy zaczyna pełnić służbę oddania.

14.21 Arjuna zapytał: Mój drogi Panie, po jakich oznakach można poznać osobę, która jest transcendentalna w stosunku do tych gun? Jakie jest jej zachowanie i w jaki sposób pokonuje ona te trzy siły natury?

14.21 Znaczenie: W wersecie tym Arjuna zadaje bardzo istotne pytania. Chce on wiedzieć, jakie symptomy wykazuje osoba, która już pokonała siły natury materialnej. Najpierw zapytuje o cechy właściwe dla takiej transcendentalnej osoby. W jaki sposób ktoś może dowiedzieć się, czy pokonał już wpływ *gun* natury? Drugie pytanie, to: jaki jest sposób życia takiej osoby i jakie są jej zajęcia. Czy kieruje się w swoim postępowaniu zasadami, czy też jej działanie jest nieuregulowane? Następnie Arjuna zapytuje o środki, za pomocą których można osiągnąć naturę transcendentalną. Jest to bardzo ważne. Jeśli ktoś nie zna środków, przez które można na zawsze osiągnąć transcendentalną pozycję, to nie może on wykazywać takich symptomów. Więc wszystkie te pytania Arjuny są bardzo ważne i Pan odpowiada na nie.

14.22-25 Najwyższa Osoba Boga rzekł: O synu Pandu, kto nie żywi nienawiści do oświecenia, przywiązania i uludy, kiedy są obecne, ani nie tęskni za nimi, kiedy znikną; kto pozostając neutralnym, transcendentalnym i niewzruszonym wobec wszelkich tych reakcji materialnych cech, wiedząc, że jedynie guny są aktywne; kto jest utwierdzony w jaźni i tak samo traktuje szczęście i niedole; jednakowym okiem patrzy na grudkę ziemi, kamień i kawałek złota; kto jest jednakowy wobec rzeczy pożądanых, jak i niepożądanych; kto jest zrównoważony i jednakowo odnosi się do pochwał, jak i do oskarżeń; kto pozostaje niezmienny wobec honoru i dyshonoru; kto traktuje wrogów na równi z przyjaciółmi; kto porzucił wszelkie przedsięwzięcia materialne – taki człowiek pokonał guny natury materialnej.

14.22-25 Znaczenie: Arjuna postawił trzy różne pytania i Pan odpowiada na nie po kolei. W wersetach tych Krsna najpierw podkreśla, że osoba usytuowana transcendentalnie nigdy nie żywi do nikogo nienawiści i nie ubiega się o nic. Kiedy żywa istota przebywa w tym materialnym świecie, wcielona w jakimś materialnym ciele, znajduje się pod kontrolą jednej z trzech *gun* natury i wyzwala się spod tego wpływu, kiedy opuszcza to ciało. Ale dopóki przebywa w tym ciele materialnym, powinna zachowywać obojętność. Powinna zaangażować się w służbę oddania dla Pana, tak aby mogła natychmiast zapomnieć o swoim utożsamianiu się z ciałem materialnym. Kiedy ktoś jest świadomy tylko swego ciała materialnego, działa jedynie dla zadowalania zmysłów. Kiedy jednak skieruje swoją świadomość ku Krsnie, wtedy natychmiast zarzuca zadowalanie zmysłów. Nie potrzebuje on już tego ciała materialnego i

nie musi działać pod jego dyktando. Siły *gun* materialnych w ciele będą działały, ale jaźń, dusza, będzie wolna od takiego działania. W jaki sposób staje się ona wolna? Nie pragnie czerpać radości z tego ciała ani nie pragnie wydostać się z niego. Więc usytuowany transcendentalnie wielbiciel automatycznie staje się wolnym. Nie musi wcale starać się o wyzwolenie spod wpływu natury materialnej.

Następne pytanie dotyczyło postępowania osoby usytuowanej transcendentalnie. Osoba materialistyczna nie jest obojętna wobec tzw. honoru czy dyshonoru okazywanego jej ciału. Taki fałszywy honor czy dyshonor nie wzrusza jednak osoby usytuowanej transcendentalnie. Wykonuje ona swoje obowiązki w świadomości Krsny i nie dba o to, czy ludzie darzą ją szacunkiem czy też nie. Przyjmuje rzeczy, które korzystne są do wypełniania obowiązków w świadomości Krsny, a poza tym nie potrzebuje niczego materialnego – ani kamienia, ani złota. Traktuje jako drogiego przyjaciela każdego, kto pomaga jej w świadomości Krsny. Nie żywi nienawiści do swoich tzw. wrogów. Ma jednakowy stosunek do wszystkiego i widzi wszystko na jednym poziomie, gdyż wie doskonale, że nie ma nic wspólnego z tym światem materialnym. Nie wzruszają jej spory społeczne i polityczne, gdyż zna sytuację okresowych zakłóceń i wstrząsów. Nie ubiega się o nic dla siebie. Może podjąć się wszelkiego trudu dla zadowolenia Krsny, ale dla samej siebie nie próbuje niczego zdobywać. Przez takie zachowanie zdobywa ona pozycję transcendentalną.

14.26 Kto całkowicie angażuje się w służbę oddania, kto nie upada w żadnych okolicznościach, ten od razu przekracza guny natury i wznosi się na płaszczyznę Brahmana.

14.26 Znaczenie: Werset ten jest odpowiedzią na trzecie pytanie Arjuna: Jakie są sposoby osiągnięcia pozycji transcendentalnej? Jak to już wytłumaczono wcześniej, ten materialny świat działa pod wpływem sił natury materialnej. Nie należy jednak niepokoić się działaniem tych sił. Zamiast absorbować swoją świadomość takimi sprawami, lepiej zaangażować ją w działanie w świadomości Krsny. Działanie takie nazywane jest *bhakti-yogą* i polega na poświęcaniu wszystkich swoich czynów Krsnie. Obejmuje to nie tylko Krsnę, ale również Jego różne ekspansje, takie jak Rama i Narayana. Ekspansje te są niezliczone. Każdy kto pełni służbę dla którejś z form Krsny czy dla jakiejś Jego ekspansji, jest usytuowany transcendentalnie. Należy również zauważyć, że wszystkie formy Krsny są całkowicie transcendentalne, wieczne, pełne szczęścia i wiedzy. Takie osoby Boga są wszechmocne, wszystkowiedzące oraz posiadają wszelkie cechy transcendentalne. Więc jeśli ktoś z niezachwianą determinacją angażuje się w służbę dla Krsny lub dla którejś z Jego pełnych ekspansji, to z łatwością pokonuje on *guny* natury materialnej, mimo iż są one bardzo trudne do przewyciężenia. Zostało to już wytłumaczone w Rozdziale Siódmym. Kto podporządkowuje się Krsnie, ten od razu przewycięża wpływ sił natury materialnej. Być w świadomości Krsny albo pełnić służbę oddania znaczy – osiągnąć równość z Krsną. Pan mówi, że Jego natura jest wieczna, pełna szczęścia i wiedzy, a żywe istoty są integralnymi częściami Najwyższego, tak samo jak grudki złota są częściami kopalni złota. Więc duchowa pozycja żywej istoty jest tak dobra jak złoto, pod względem jakości równa Krsnie. Różnica indywidualności istnieje nadal, w przeciwnym wypadku nie mogło by być mowy o *bhakti-yodze*. *Bhakti-yoga* oznacza, że jest Pan, wielbiciel Pana i wzajemna wymiana miłości pomiędzy nimi. Zatem zarówno Najwyższa Osoba Boga, jak i żywa istota są osobami i są indywidualnościami, w przeciwnym razie *bhakti-yoga* nie miałaby żadnego znaczenia. Jeśli ktoś nie znajduje się w tej samej transcendentalnej pozycji co Pan, nie może on służyć Najwyższemu Panu. Aby być osobistym towarzyszem króla, trzeba zdobyć odpowiednie kwalifikacje. Kwalifikacją tą, jeśli chodzi o służbę oddania, jest zostanie Brahmanem, czyli uwolnienie się od wszelkich zanieczyszczeń materialnych. Literatura wedyjska oznajmia:

brahmaiva san brahmapy eti. Najwyższego Brahmana można osiągnąć przez zostanie Brahmanem. Oznacza to, że należy zostać jakościowo jednym z Brahmanem. Przez osiągnięcie Brahmana nie traci się swojej jako indywidualnej duszy – wiecznej tożsamości Brahmana.

14.27 A podstawą bezosobowego Brahmana, który jest konstytucyjną pozycją ostatecznego szczęścia, i który jest nieśmiertelny, niezniszczalny i wieczny Ja jestem.

14.27 *Znaczenie:* Konstytucją Brahmana jest nieśmiertelność, niezniszczalność, wieczność i szczęście. Brahman jest początkiem realizacji transcendentalnej. Etapem drugim, środkowym, w transcendentalnej realizacji jest Dusza Najwyższa, Paramatma. A ostateczną realizacją Prawdy Absolutnej jest Najwyższa Osoba Boga. Dlatego też zarówno bezosobowy Brahman, jak i Paramatma zawarte są w Najwyższej Osobie. Rozdział Siódmy tłumaczy, że materialna natura jest manifestacją niższej energii Najwyższego Pana. Pan zapładnia tę niższą naturę cząstkami natury wyższej i jest to działanie elementu duchowego na naturę materialną. Kiedy żywa istota, uwarunkowana przez naturę materialną, zaczyna kultywować wiedzę duchową, czyni ona postęp, z pozycji materialnej stopniowo wznosząc się do koncepcji Najwyższego jako Brahmana. Pierwszym etapem w samorealizacji jest osiągnięcie realizacji Brahmana. Na tym etapie osoba, która zrealizowała Brahmana, jest transcendentalna w stosunku do pozycji materialnej, ale nie jest ona prawdziwie doskonała w swojej realizacji. Jeśli chce, może pozostać w tej pozycji, a następnie stopniowo wnieść się do realizacji Paramatmy – i w końcu do realizacji Najwyższej Osoby Boga. Jest wiele takich przykładów w literaturze wedyjskiej. Czterej Kumarowie najpierw byli usytuowani w koncepcji bezosobowego Brahmana, lecz następnie stopniowo wzniesli się do płaszczyzny służby oddania. Kto jednak nie jest w stanie wnieść się ponad bezosobową koncepcję Brahmana, ten zawsze narażony jest na ryzyko upadku. *Śrimad-Bhagavatam* informuje, że chociaż nawet jakaś osoba może wnieść się do etapu bezosobowego Brahmana, to jeśli nie idzie dalej w swojej realizacji i nie posiada informacji o Najwyższej Osobie Boga, jej inteligencja nie jest doskonale czysta. Dlatego, pomimo osiągnięcia platformy Brahmana, jeśli nie jest zaangażowana w służbę oddania dla Pana, jest narażona na ryzyko upadku. W języku wedyjskim mówi się również, *raso vai sah, rasam hy evayam labdhvanandi bhavati*: "Kiedy ktoś poznaje Osobę Boga, ocean wszelkich przyjemności, Krsnę, wtedy osiąga prawdziwe szczęście transcendentalne." (*Taittiriya Upanisad* 2.7.1) Najwyższy Pan posiada w pełni sześć bogactw i kiedy wielbiciel zbliża się do Niego, następuje wymiana tych sześciu bogactw. Sługa króla używa życia prawie na równi z królem. A więc służbie oddania towarzyszy wieczne, niezniszczalne szczęście i wieczne życie. Zatem realizacja Brahmana, czyli wieczności i niezniszczalności, zawarta jest w służbie oddania. Posiada ją osoba, która zaangażowana jest w pełnienie takiej służby.

Żywa istota, pomimo iż jest Brahmanem z natury, posiada pragnienia panowania nad światem materialnym, i to pragnienie jest przyczyną jej upadku. W swojej konstytucjonalnej pozycji żywa istota znajduje się ponad trzema siłami natury materialnej, ale obcowanie z tą naturą jest przyczyną jej uwikłania w różne *guny*: dobroć, pasję i ignorancję. To pragnienie dominowania nad światem materialnym istnieje w niej właśnie z powodu obcowania z tymi trzema *gunami*. Jednak przez zaangażowanie się – w pełnej świadomości Krsny – w służbę oddania, natychmiast osiąga ona pozycję transcendentalną, i w ten sposób zanika jej bezprawne pragnienie kontrolowania natury materialnej. Należy zatem praktykować proces służby oddania w towarzystwie wielbicieli, zaczynając od słuchania, intonowania, pamiętania itd., czyli dziewięciu przepisanych metod dla realizacji służby oddania. Stopniowo, dzięki obcowaniu z wielbicielami i oddziaływaniu mistrza duchowego, zanika materialne pragnienie

dominowania i utrwała się pozycja takiej osoby w transcendentalnej służbie dla Pana. Metoda ta jest polecana od dwudziestego drugiego do ostatniego wersetu tego rozdziału. Służba oddania dla Pana jest bardzo prosta: należy służyć Panu, spożywać pozostałości pokarmu ofiarowanego Bóstwom, wachać kwiaty ofiarowane lotosowym stopom Pana, odwiedzać miejsca, gdzie Pan odbywał Swoje transcendentalne rozrywki, czytać o różnych Jego czynach i wymianie miłości z wielbicielami, intonować zawsze transcendentalne wibracje

Hare Krsna, Hare Krsna, Krsna Krsna, Hare Hare;

Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare

oraz przestrzegać postów w niektóre dni, na pamiątkę pojawiania się i odchodzenia Pana i Jego wielbicieli. Przez przestrzeganie tego procesu można całkowicie uwolnić się od przywiązania do wszelkich czynności materialnych. Kto może w ten sposób osiągnąć *brahmajyoti* czy różnorodność koncepcji Brahmana, ten staje się jakościowo równym Najwyższej Osobie Boga.

W ten sposób Bhaktivedanta kończy objaśnienia do Czternastego Rozdziału *Śrimad Bhagavad-gity*, traktującego o trzech siłach natury materialnej.